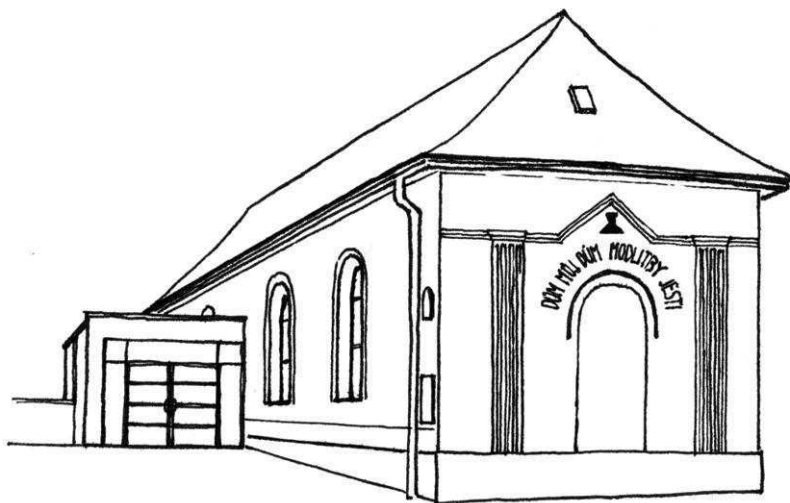

1/2013

BRNEŇSKÝ EVANGELICKÝ MĚSÍČNÍK
SETKÁVÁNÍ

Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Brně I

Betlémský kostel a kostel J. A. Komenského (Červený kostel)
 Opletalova 6, 602 00 Brno, tel: 542 211 453, 542 210 332
 email: ccebrno1@atlas.cz, **<http://www.cervenykostel.cz>**
 kazatelé: Jiří Gruber a Olga Tydlitátová, faráři
 seniorátní kazatelé: Jiří Šimsa a Kateřina Rybáriková
 kurátor: Václav Matoušek

Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Brně II

Blahoslavův dům, Lidická 79, 602 00 Brno, tel: 541 212 469
email: brno-ii@evangnet.cz, **<http://brno-ii.evangelnet.cz>**
kazatelé: Martin Horák a Alexandra Hauserová, faráři
kurátor: Jaroslav Kučera

Farní sbor ČCE v Brně - Husovicích

Netušilova 26, 614 00 Brno, tel: 545 212 420
email: husovice@evangnet.cz, **<http://www.ccehusovice.cz>**
kazatel: Štěpán Hájek, farář
kurátor: Vladimír Zikmund

Farní sbor ČCE v Brně - Židenicích

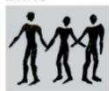
Kostel Jílkova 74, fara Konečného 8, tel: 530 324 052
email: zidenice@evagent.cz, **<http://zidenice.evangnet.cz>**
kazatelé: Pavel Kašpar a Marta Židková
kurátor: Miroslav Maňák

Diakonie ČCE – středisko v Brně

Hrnčířská 27, 602 00 Brno, tel: 549 242 279, 541 248 401
email: brno@diakonie.cz **http://brno.diakonie.cz**
ředitel: Jan Soběslavský

EVANGELICKÁ
AKADEMIE
BRNO

**Evangelická akadémia,
Vyšší odborná škola sociálne právni**

Opletalova 6, tel: 542 221 741, email: vos@eabrno.cz

Střední zdravotní škola Evangelické akademie

Šimáčkova 1, 542 213 593, email: cszs@eabrno.cz,

<http://www.eabrno.cz>

ředitelka: Hana Svobodová

Setkávání – brněnský evangelický měsíčník. Ročník 2013 (XV). Vydávají sbory Českobratrské církve evangelické Brno I a Brno II. Odpovědní redaktoři: Jří Gruber, Jaroslav Vitek. Obálka Iva Tůmová. Registrováno pod číslem MK ČR E12109. Doporučená cena jednotlivého čísla 12 Kč. Roční předplatné 120 Kč, sponzorské 150 Kč. Redakce: 602 00 Brno, Opletalova 6. Vychází 10x ročně s finanční podporou statutárního města Brna.

ÚVODNÍK

Milí přátelé, jakkoli nás to může překvapit, tímto číslem začínáme už patnáctý ročník tohoto časopisu. Po pravdě řečeno, už jsme si na něj asi zvykli a udělali si na SETKÁVÁNÍ svůj vlastní názor. Někteří se na nové číslo těší a rádi si ho přečtou, jiní ho letmo prolustují, a dalším stačí, že ví, že něco takového v našich sborech vychází.

Zkusme si zopakovat, proč jsme vlastně tento časopis založili a čemu chce sloužit především. Mnohé napovídá jeho název SETKÁVÁNÍ. Chtěli bychom, aby se díky němu a na jeho stránkách potkávali členové našich čtyř brněnských sborů a mohli tak alespoň zpovzdálí sledovat, co se kde děje. Chceme si všimát toho, co hýbe naší církví a společností, přinášet rozhovory a portréty zajímavých a vzácných lidí, s nimiž jsme se v našich sborech setkali nebo stále potkáváme. Hodně místa věnujeme historii, ale věříme, že nás tyto články mohou inspirovat pro současnost a že si díky můžeme často uvědomit, jak mohou křesťané ovlivňovat veřejné dění. Upřímně řečeno, rádi bychom psali ještě zajímavěji a aktuálněji, někdy i víme o čem, ale chybí nám k tomu čas a síly. Všichni členové redakční rady dělají tuto práci navíc ke svým běžným pracovním povinnostem. Ale děláme ji rádi a věříme, že i vás časopis někdy potěší. Vážíme si všech, kteří si ho předplatili a dávají mu tak najevo svou trvalou přízeň.

Co vám nový ročník přinese nového? Struktura i grafika zůstanou stejné, některé detaily však budou nové. O biblická zamyšlení jsme letos požádali laiky, kteří se účastní seniorátního vzdělávání. Bude zajímavé sledovat, v jakých souvislostech přemýšlejí o biblických textech ti, kteří většinou sedávají pod kazatelnou a během týdne mají plnou hlavu pracovních a rodinných povinností. Na obálce opět najdete obrázky kostelů a modliteben našeho seniorátu, včetně krátkého popisu vzniku a historie těchto staveb. Tentokrát si všimneme také našich kazatelských stanic. V celém ročníku budeme sledovat řadu biblických apokryfů, třinácti knih, které většinou chybí v evangelických vydáních Bible. Novou rubriku chceme vytvořit z článků o evangelickém školství, podobně jako jsme dosud sledovali křesťanská sociální zařízení. Náš časopis čte řada lidí, kteří si nezvykli používat internet. Pokusíme se jim přinést informace o tom, co lze najít na webových stránkách Evangnetu, kde probíhají leckdy zajímavé diskuse.

Rok 2013 nejspíš vstoupí do historie českých církví jako rok, kdy začnou církve hospodařit za "své". Zatím ještě se státní podporou, která bude postupně klesat a církve se budou muset naučit se svými vlastními zdroji i dotacemi lépe hospodařit. Není to však nic nemožného. Již nyní jsou evangelické sbory schopné zajistit si vlastní obětavostí dvě třetiny svých příjmů. To je dobrý základ a východisko pro budoucnost, když uvážíme, co všechno dokáže upřímná víra a Boží požehnání.

Jménem redakční rady vám všem přeji, aby vás Boží slovo obohacovalo a přinášelo dobrou úrodu v našich životech.

Jiří Gruber

Šachy pro Diakonii – simultánka s Jánem Markošem

v kostele se dumalo nad šachovnicemi, diváci přihlíželi z ochozů a pochutnávali si u toho na dobrotách podle domácích receptur místních evangelíků a všichni se dobře bavili.

Mezi 30 účastníky simultánky, kteří všichni hráli s bílými figurami, se našli dva přemožitelé, Radek Brauner a Václav Chládek, kromě toho také tři rovnocenní soupeři, jmenovitě Jakub Jirků, Rostislav Rotrekl a Zdeněk Hloušek, kteří s Markošem remizovali. Všichni účastníci, hráči i nehráči, přispívali svým startovným i konzumací domácích specialit na středisko Diakonie v Brně.

Díky odvážnému nápadu se uskutečnila trochu nezvyklá simultánka, která svedla dohromady lidi z různých prostředí. Společnou notu se ale podařilo naladit a akci docenili jak hráči, tak diváci z řad domácích.

Saša Hauserová

Nešpor - špor o naději

V podvečer 25. listopadu jsme se sešli v Blahoslavově domě k tradičnímu hudebnímu nešporu, i když tentokrát přece jen lehce netradičně. V podání Šporbandu (= příležitostného hudebního tělesa pod vedením Igora Osvalda) zaznělo čtrnáct písní různých žánrů. Slyšeli jsme například blues, folk nebo spirituál, kusy vážné i vyloženě rozverně. On totiž i autorský kolektiv byl poměrně pestrý. Na hudbě se podíleli Igor Osvald a Bob Dylan, na textech pak Jan Střecha, Igor Osvald, Sofoniáš, Izajáš a biblický žalmista. Zpívalo se sólově i sborově, hrálo na kytary, basu, housle, klávesy, perkuse, příčnou flétnu a saxofon. A mému, hudebním sluchem zcela nepostiženému uchu tato směsice lahodila.

Vážně i nevážně, ale převážně o naději mluvila sestra farářka Saša Hauserová. O naději, kterou hledáme a kterou smíme přijímat jako dar. O pochybnostech i falešných nadějích. O tom, že můžeme vyhlížet dobré věci, protože nastává advent. A je ho stále víc...

Marta Kučerová

ZAÚJALO NÁS

Muž, který zachránil svět, zná jenom hrstka historiků

Hlubinné pumy vybuchovaly stále blíž k ponorce. Americká flotila Alpha, sestávající z letadlové lodi USS Randolph a jedenácti křižníků, útočila na sovětská plavidla, kterým docházel vzduch. Američané se snažili Sověty vypudit na hladinu a tam je zajmout.

„Dáme jim to, pustíme to na ně,“ volal vzrušeně kapitán sovětské ponorky B-58 třídy Foxtrot Valentin Savickij. Vůbec nevěděl, jak se momentálně krize mezi USA a SSSR vyvíjí. A Američané zase nevěděli, že ponorky jsou vyzbrojené jadernými torpédy.

„Zemřeme, ale všechny je potopíme! Neuděláme hanbu sovětskému námořnictvu,“ zaklínal se kapitán. Jeho politruk Ivan Maslenikov nadšeně přitakával. Jen třetí z velitelské špičky, Vasilij Archipov mlčel.

Sovětské ponorky provázející lodě s balistickými raketami na Kubu byly kvůli utajení bez kontaktu s velením v Moskvě. K odpálení jaderné střely byl podle předem daných instrukcí nutný souhlas všech tří důstojníků. Navzdory naléhání rozvášněných kolegů Archipov k palbě nekývl. Zachránil tím svět od jaderné války.

Bylo pozdní odpoledne 27. října 1962, karibská krize vrcholila.

„Věděli jsme, že Sověti dole v ponorkách mají problémy se vzduchem a že se námořníkům špatně dýchá. Nikdo z nás s nimi ale nesoucítil – byli to nepřátelé,“ vzpomínal v britském dokumentu Gary Slaughter z amerického křižníku USS Cony.

Oznámení Pentagonu, že hlubinné pumy nejsou útokem na ponorky, ale signálem, aby se vynořily, do Moskvy údajně nikdy nedorazilo. Prezident Kennedy a premiér Chruščov nehráli s otevřenými kartami.

Když Savickij uslyšel americké hlubinné pumy, měl právo soudit, že začala válka. Odmítl se vzdát, chtěl bojovat. Bylo obrovským štěstím, že Američané zaútočili právě na B-59.

Stejnou „speciální zbraň s účinností hirošimské bomby“ vezly i další čtyři. Jen díky chladné hlavě Archipova, který byl na palubě B-59 až třetí, ale zároveň velel celé čtyřčlenné ponorkové flotile u Kuby, ponorka nevystřelila. Přes riziko zásahu americkou pumou se vynořila k hladině, aby mohla doplnit docházející vzduch a hlavně navázat spojení s Moskvou.

O klíčovém okamžiku karibské krize ví jen hrstka historiků a pár nadšenců, kteří si prostudovali historické záznamy, odtajněné teprve před konferencí k 40. výročí krize.

Odborníci z USA, SSSR a z Kuby měli poprvé možnost společně porovnat fakta, jak je ve své době odděleně znali jen aktéři krize.

„Dozvěděli jsme se, že tu byl jistý chlapík jménem Vasilij Archipov, který zachránil svět,“ řekl tehdy listu The Boston Globe šéf amerického bezpečnostního archivu Thomas Blaton.

Američané přiznali, že situaci vyostřili na maximum. „Kdybych byl tenkrát na místě Kubánců či Sovětů, také bych byl přesvědčen, že mi hrozí smrtelné nebezpečí amerického útoku, a bránil bych se,“ přiznal po letech Kennedyho ministr zahraničí Robert McNamara. „My jako supervelmoc jsme se na nic neohlíželi. Nepřemýšleli jsme o tom, kam mohou naše kroky vést. Byla to opravdu krátkozrakost,“ dodal.

Dodnes však nikdo nevysvětlil, proč moskevská propaganda tehdy ani později nevyužila trumfy, které kolem karibské krize měla: že USA skutečně Kubu promyšleně ohrožovaly, že Pentagon rozmístil v Turecku u jižních hranic SSSR jaderné rakety jako první, že to byly USA, kdo eskaloval napětí, a také že Kreml donutil Kennedyho k demontáži střel v Turecku a v Itálii.

Archipov se svou ponorkovou flotilou se vrátil do SSSR bez ovací, aniž by kdo věděl o jeho zásluze na zachování míru. Postupně to dotáhl až do hodnosti viceadmirála, velel ponorkovým eskadrám a řídil Kirovovu vojenskou akademii. V 80. letech odešel do důchodu a v roce 1998 jako

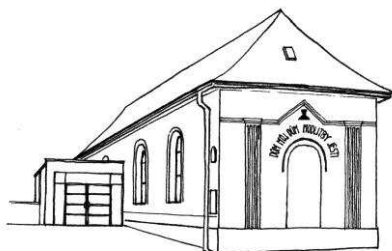
dvaasedmdesátiletý zemřel na následky dávného ozáření při havárii jaderné ponorky K-19 v roce 1961, kdy svou odvahou zabránil vzpouře.

Teprve pět let po viceadmirálově smrti mu byl udělen čestný titul Anděl dnešních dnů – v Itálii. Dodnes Archipovo jméno v podstatě nikdo nezná, i když doslova každý člověk mu vděčí za život. Snad se to ale změní. Před několika dny měl v USA premiéru film Muž, který zachránil svět, kombinace dokumentárních záběrů a rozhovorů s účastníky krize, natočený v rusko-americké televizní koprodukcí.

Alexandr Petrželka, Právo 27. 10. 2012, vybral JG

EVANGELICKÉ KOSTELY

Evangelická modlitebna v Dambořicích

Už před mnoha lety při slibu staršovstva jsem dambořickým evangelíkům připomínal jejich bratrskou minulost, ale také tamní někdejší novokřtence (habány) a možný vliv i nedalekých Habrovanských. Novokřtenci i bratrský sbor zažili před tolerancí pronásledování, ale novokřtenci, kterých se tolerance netýkala, nebyli ani později tolerováni.

Když se schylovalo k tolerančnímu patentu, přenesl se zápas o svobodu vyznání z Valaška také na jižní Moravu, včetně Dambořic. Patent vydal císař Josef II., ale už od roku 1777, dle jeho pokynů vrchnostem, měly být soukromé evangelické pobožnosti trpěny a vše postupně ústilo k toleranci dvou evangelických vyznání od podzimu 1781. V obci se přihlásily k reformovanému vyznání mnohé rodiny, ale to nestačilo k založení sboru, pak evangelíci několikrát usilovali o osamostatnění, což se podařilo až mnohem později.

Dříve než modlitebnu měli Dambořičtí, patřící ke klobouckému sboru, svůj hřbitov (1858) a Násedlovičtí ještě dříve (1857). Kazatelské stanice byly založeny až v letech 1888 a 1896. V Dambořicích ještě v roce vzniku stanice koupili reformovaní (evangelíci) domek, snad bývalou katolickou faru, za 100 zl., ve kterém si zřídili modlitebnu a užívají ji po mnohých úpravách dodnes. Rok po válce (1946) jsou sborem filiálním a od roku 1956 sborem farním.

Prvním kazatelem se stal diakon, později vikář, František Lutovský, a to do r. 1966, pak František Hanák (1966–1974), a třetí kazatelkou je faráčka Jana Gruberová, která ve sboru působí dodnes.

V obci (ve sboru) se často vyskytují příjmení Bartošek, Kratochvíl, Pučálka, to jsou také jména dřívějších kurátorů. Nyní je kurátorem bratr Miroslav Dobeš.

Sbor si v roce 1965 pořídil nové varhany, v roce 1968 zakoupil na Šabatech domek a přebudoval ho na faru. Již dříve si zakoupil u modlitebny pozemky, kde přistavěl místnost pro děti, mládež, biblické hodiny a schůze staršovstva. Modlitebna prošla v minulých letech řadou náročných oprav. Šťastným řešením je k modlitebně nově přistavěný a dobře prosvětlený vstupní prostor. Násedlovičtí mají také vlastní modlitebnu (1896), ale o té snad jindy.

Musím ještě dodat, že v Dambořicích byla silná židovská komunita. Odtud pochází rodina Plačků, má dambořická prababička Hamanová u nich sloužila. Plačkovi pak měli velký obchodní dům v Brně na Masarykově ulici, synům se za okupace podařilo utéci do USA.

Dambořické protestantské společenství stále žije a má dobré ekumenické vztahy s místními katolíky. Raritou obce, která má málo přes jeden tisíc obyvatel, jsou tři hřbitovy – evangelický, katolický a židovský, ale ten poslední vinou holocaustu není užíván.

Jiří Novák

BIBLICKÉ ZAMYŠLENÍ

Hle, stojím u dveří a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.

Zj 3, 20

Možná by byla po přečtení tohoto oddílu na místě otázka: „Kolik máte doma dveří?“ Sám jsem se to nepokoušel spočítat. Asi bych se nedopočítal. Jisté je, že dveří v našem životě přibývá. Dříve střežily jednotlivé rodiny, potom oddělovaly generace, dnes už má často každý své vlastní dveře. Pravda je, že dveře jsou užitečný vynález. Chrání naše soukromí a asi by to bez nich často nebylo k vydržení. Přesto, není jich moc? Neměli bychom častěji vzít za kliku? Neotvíráme naše dveře méně a méně?

Já se zamyslím nad trojícími dveřmi. První jsou dveře našich domů. Dnes už nás zdaleka tak nepropustně od světa neoddělují. Komunikační technika dnes překonává takovéto překážky hravě. Skoro každý má mobil. I počítače připojené na internet nejsou nadstandard. Můžeme tak se svými blízkými být v kontaktu z tepla domova. Není třeba zmoknout, není třeba obouvat boty, oblékat kabát, startovat auto, brát za kliku.....

Druhé dveře, možná trochu pomyslné, jsou dveře k potřebným. Snad v tom naše společnost za dvacet let demokracie jistý pokrok udělala. Při mnoha příležitostech se pořádají akce na pomoc potřebným. Angažují se v nich známé osobnosti, firmy, církve, a také zde nám komunikační technika pomáhá. Není nic lehčího než poslat DMS, převést peníze z účtu. Také si můžeme na ulici koupit symbolický předmět v rámci charitativní akce nebo vhodit pár korun do pokladničky. Tyto akce bývají úspěšné, rok od roku se vybere více a takováto pomoc je jistě velmi užitečná.

Jsme ovšem ochotni vidět za pokladničky charitativních sbírek? Vidět potřebné ve svém okolí, kteří mají vážné problémy, ale žádná sbírka či organizovaná pomoc pro ně není. Někdy to není příjemné. Lidé se často za svoje problémy stydí a o pomoc sami nepožádají. S vděkem se nedá počítat. Přesto jediný krůček může často pomoci někomu od velkých problémů, které už potom neumí řešit. Umíme ve sboru vidět jedni druhé? Navštěvujeme opuštěné lidi, podpoříme ty, kdo procházejí zkouškou? Víme ve sboru vůbec o konkrétních problémech konkrétních lidí?

Třetí dveře, o kterých bych se chtěl ještě zmínit, jsou dveře našich kostelů. Středem evangelických bohoslužeb je Slovo Boží, často jej zužujeme na kázání, a to nakonec také nemusíme poslouchat z lavic kostela, často mizerně vytopeného, a cesta v zimě také nestojí za moc. Kázání se dneska přece dá snadno rozmnožit a přečteme si jej doma v klidu. Takto z něj stejně máme víc. Můžeme se lépe soustředit, můžeme se vrátit k tomu, co nám uniklo. Mnoho sborů dnes kázání zveřejňuje na svých internetových stránkách, a to často i jako zvukovou nahrávku nebo i video. To je vlastně skoro totéž, jako bychom tam byli.

Ale stačí to?

Je jistě dobré blízkým, které jsme dlouho neviděli, zavolat nebo poslat e-mail, ale stisk ruky to nenahradí. Je dobře pamatovat na charitativní sbírky, ale občas musíme někomu pomoci sami, protože to žádná charita neudělá. Ale nejen proto! Za našimi zavřenými dveřmi stojí Kristus a tluče. V našich blízkých a v potřebných, kterým pomáháme, se s ním můžeme setkat. A svoji přítomnost slibuje i pro naše shromáždění. Otvírejme tedy dveře našeho kostela, a nenechme si ujít účast na bohoslužbách, abychom zde sloužili Kristu a nechali si posloužit od Něho.

Miloš Dědič, sbor ČCE Veselí

pobožnost zazněla na vzdělávání laiků Brněnského seniorátu

ZPÍVEJME PÁNU

Královna a král chorálů

Takto označil A.F.W. Fischer ve svém hymnologickém Lexikonu (1879) obě písně Philippa Nicolaie: Jak jasně svítíš, hvězdo má (271) a Prociť, prociť, zanech spaní (270). České textové verze z našeho zpěvníku mistrně vyhotovili faráři Miloslav Hájek a Bohuslav Vík.

Dobové pozadí

Obě písně vznikly někdy v letech 1597-99, kdy v Německu řádily války, mor, hlad a konfesijní boje mezi luterány, katolíky a kalvinisty. Tyto církevně-politické nepokoje, jež se odehrály v době pozdní reformace, zapříčinily vznik tzv. rané ortodoxie německého luterství. Tvrdá obrana vlastních hodnot však způsobila, že „čisté“ církevní učení znamenalo víc než víra. Hádky, nadávky a vzájemné urážky teologů různých směrů přiváděly obyčejný lid k nejistotě a

podezírání. V tomto napjatém duchovním boji, kdy se o smíření nikterak neusilovalo, prostá víra se přece jen nevytratila. Veliké množství tzv. potěšujících písní, v nichž je vložena touha po blaženém umírání a po věčném životě v nebesích, jsou toho důkazem. Převeliká bída vyvolává nadpozemské tóny (M. Rößler). Ohrožení života, nepokoje, nejistota, blízkost smrti vedou vnímavou duši k myšlenkám o věčnosti, o Bohu.

Osobní zkušenost

Obě písně napsal Nicolai v době, kdy v Unně řádila epidemie moru. Jakožto místní farář míval denně až třicet pohřbů. Pohřbívalo se rychle, těla se ukládala do masových hrobů. Sám píše, že proti zápachu smrti se bránil „kouřem trvalých modliteb“ a „přemítáním o věčném životě, o stavu věrné duše v nebeském ráji před posledním soudem“. Je toto únik ze světa? Patrně přesný opak je pravdou! Výhled do poslední perspektivy, jak o něm hovoří židovská a křesťanská apokalyptika, aktivuje psychosomatické (duševně-tělesné) obranné síly člověka – k životu i k smrti (H.J. Stefan). Nicolai tvrdí, že právě toto smýšlení o věčném Bohu, jak se o něm z bible dovídáme, jej posilovalo, aby překonal onu hrůzu „v slzavém údolí“. Rozhodl se, že napíše modlitební knížku „Radostné zrcadlo věčného života“, ve které byly poprvé vytištěny obě jeho písně.

Nová spiritualita

Vnitřní, emocionálně zdůrazněná víra byla Nicolaiovi blízká. Na jeho osobitém básnickém stylu objevujeme vlivy Bernarda z Clairvaux a jiných středověkých mystiků. Oslovuje jej také spiritualita staré církve (alegorické exegeze). Láska k Ježíši, eschatologie, očekávání blízkého konce, se stávají podněty, nad nimiž rozjímá. Plně prožívá význam latinského výroku „pro me“ (pro mne, za mne), jakožto osobně darovaná Boží milost v Kristu. Pro tehdejší zbožnost se jevil jako neobvyklý a pro mnohé jen těžko přístupný. Používáním metafor a obrazů předčil svou dobu. Své myšlenky zkonkretizoval do slov, která pak seřazoval do originálních strofických schémat. Obě písně mají 12 veršových řádků s různým počtem slabik, aby vytvořily obraz kalicha. Symbolika kalicha se vztahuje k motivům Večeře Páně. Vždyť jde o velkou slavnost, oslavu, svatbu Beránka se jeho církví. Na této svatbě v síni radosti máme také podíl, jsme zváni k Večeři Páně, ke svatému stolu jeho království.

Píseň strážných (EZ 270)

Na první pohled se zdá, že jde o běžnou dějepravnou píseň znázorňující podobenství o deseti družičkách (Mt 25,1-13). V písni se však objevují širší tematické souvislosti. Hned v úvodní sloce se plynule přechází do jiné scény: „ó prociť, prociť Sióne!“. Místo družiček se najednou objeví církev, kterou představuje hlavní ženská osoba: nevěsta Kristova. To jsme my. Pro Kristův příchod máme být připraveni. Z příběhu podobenství víme, jak dopadly rozumné i pošetilé družičky. „Bděte tedy, protože neznáte den ani hodinu“ (Mt 25,13) je vzkaz, který uvádí církev do stavu stálého očekávání. Pro dceru

siónskou, jež se „procitá v divném rozechvění“ (2. sloka), se stává příchod „přeskvoucího“ Ženicha momentem naplnění veliké touhy. Při tomto zvláštním intimním setkání nastává vítací ceremonie. Dochází ke spojení pozemských a nebeských zpěváků a muzikantů: „Andělé i lidé slabí tam zpěvem svým tě vděčně slaví, tam radostná jen hudba zní“ (3. sloka). Lidé se stávají společníky andělů (v originálu: „Consorten der Engel“). Dva gigantické sbory s doprovodem harf a cymbálů (činelů) muzicírují hymnus v království Božím. Příběh se odehrává v nebeském Jeruzalémě: „dvanáct bran je z dvanácti perel... náměstí toho města je z ryzího zlata jako z průzračného křišťálu“ (Zj 21,21). Je to láska Boží, jež je „nad naše myšlení, nad smyslů chápání“, která tento scénář režíruje. Proto poslední slovo tohoto nevšedního chvalo zpěvu je „halelujah“. Z původního akrostichu se dovídáme, že autor věnoval píseň svému bývalému žákovi: W[ilhelm] E[rnst] G[raf] V[und] H[err] Z[u] W[aldeck]. J.S. Bach na ni napsal kantátu Wachet auf, ruft uns die Stimme, určenou na poslední neděli v církevním roce.

Philipp Nicolai (1556-1608) pocházel z vestfálského Herdecke/Ruhr. Po mnohých letech studia teologie a jiných oborů se z něho stal všestranný učenec. Ve svém rodišti působil jako evangelický farář do té doby, než jej katolíci vyhnali. Podobný osud zažil také jeho otec. Nalézal útočiště na dvorech, kde působil jako učitel a kazatel. Tvrdě bojoval proti katolicismu a proti kalvinismu. Přestože univerzita v Marburgu uznávala jeho odborné znalosti, doktorský titul mu hessenský lantkrabí (který tíhnul ke kalvinismu) neudělil. Po dlouhém sporu jej obdržel ve Vitemberku. Kvůli jeho postojům mu lantkrabě odňal souhlas kázat na panství ve Waldecku. Vrátil se do Vestfálska, kde převzal farnost v Unně. V posledních letech svého života se stal hlavním farářem v kostele Katharinenkirche v Hamburku. Zachované dokumenty hovoří o době jeho kazatelské činnosti, kdy byl kostel lidmi přeplněný. Přestože byl známý jako klidný a mírumilovný člověk, dokázal být vůči „papežencům“ a vůči kalvinistům ostrý a neoblomný. Jeho výrok „je lépe se pro Boha upracovat k smrti, než se k smrti uchlastat“ hovoří o jeho neutuchající pracovitosti.

Ladislav Moravetz

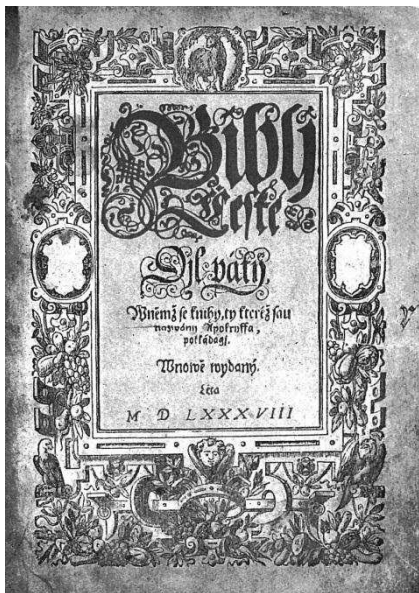
část z přednášky při odpolední křesťanské službě v Brně I

STAROZÁKONNÍ APOKRYFY

Úvod

Bez seznámení se s Písmem, hlavně Starým zákonem (SZ) a další tehdejší literaturou, těžko bychom mohli zařadit apokryfy a trochu jim porozumět. Židovskou bibli (SZ) nenapsal žádný zakladatel náboženství. Kniha vznikla postupně, nejprve pravděpodobně ústní tradicí, a to vyprávěním o praotcích, pobytu v Egyptě, o soudcích, králich, prorocích, a Mesiáši. Pak se objevují písemné záznamy od různých autorů a jsou zařazovány do celků. SZ tak vznikl v době od 9. do 2. stol. před Kristem. Pisatelé vycházeli i ze starších záznamů, jako je Epos o Gilgamešovi ze 3. tis. př. Kr. (příběh o potopě) nebo

z Chamurabiho zákoníku z Babylonie ze 2. tis. př. Kr., a hlavně z vlastních dějin a mudrosloví. Vše zapisovali hebrejsky, aramejsky a něco snad i řecky.

Po dobytí Jeruzaléma za císaře Vespasiána vojevůdcem Titem židovští učenci v městečku Jabné vytvořili ze stávajících starých textů sbírku nazývanou palestinský kánon (slovo pochází z řečtiny ve významu norma, pravítka - původně třtina rákosu určená k měření). Je to 39 SZ knih, a to v pořadí Tóra (Zákon), Proroci a Spisy, a to podle uspořádání jeruzalémského chrámu: svatyně svatých, svatyně a předsíň. Knihy mimo kánon židé většinou ničili.

Jinak tomu bylo v Egyptě, kde byly SZ spisy přeloženy již dříve do řečtiny. Dle pověsti 72 učenců během 72 dnů udělalo shodný překlad. Tak vznikl Alexandrijský kánon, kterému se říká Septuaginta (v odborné literatuře zkracováno na LXX). Vznikla ve 3. – 2. stol. př. Kr. Pořadí knih bylo jiné, a to knihy historické, naučné a proroci. To byla první křesťanská bible.

Církev si s některými spisy nevěděla dost rady a přijala je do Bible až na Tridentském koncilu (1545 – 63), který svolal císař Karel V. Tehdy šlo spíš o nezdařený reformní koncil, který mimo jiné některé knihy ze LXX označil jako deuterokanonické. Protestanti je však nazývají apokryfní.

Tyto spisy jsou mnohem mladší než většina knih z palestinského kánonu, a to z 2. stol. př. Kr. až i z 1. stol. po Kr. Jsou historicky i biblicky velmi nepřesné až legendární. Jako autoři jsou uváděny tehdejší známé historické osobnosti, píše se o moudrosti, vystupují zde zachraňující andělé, archandělé třeba na koních a ve zbroji... Tyto knihy vyplňují mezeru mezi SZ a NZ.

Další spisy jsou pseudepigrafní, nepřijaté ani jako deuterokanonické, a jsou ještě mladší, až z 1. a 2. stol. po Kr.

Mezi apokryfy (deuterokanonické) jsou zařazeny tyto knihy: Tobit – Tobiáš, Júdit, Přidávky k Ester, Kniha Moudrosti, Sírachovec, Báruk, Přidávky k Danielovi, První Makabejská, Druhá Makabejská. Dalších šest spisů jsou spíše pseudepigrafy, ale Český ekumenický překlad (ČEP) je uvádí v apokryfech jako II. část (většinu z nich přeložili i Kraličtí). Jsou to tyto spisy: Modlitba Menašeova, Třetí Ezdrášova, Čtvrtá Ezdrášova, Třetí Makabejská, Čtvrtá Makabejská a Žalm 151. Pro úplnost zmíním ještě Talmud (česky poučení), výklad Zákona sepisovaný od konce 2. století, ale zdá se, že jeho vliv na křesťanství je minimální.

Z téhož časového období je i Nový zákon (NZ), psaný řecky a uzavřený nejpozději počátkem 2. století. Jeho rozsah byl potvrzen na koncilu v Kartágu

roku 397. NZ tvoří čtyři evangelia, radostná zpráva o Ježíši Kristu, Skutky apoštolů, epištoly (dopisy hlavně apoštola Pavla) a prorocká kniha NZ Zjevení Janovo, zvláště o druhém příchodu Ježíše Krista (Mesiáše - Pomazaného).

Vedle kanonických spisů NZ existují i NZ apokryfy, často o hodně mladší než kanonické knihy a s mnohými fantastickými příhodami. S malou nadsázkou lze povědět, že z nich vychází posvátná katolická tradice, třeba mariánský kult a některá mariánská dogmata.

Povíme si ještě něco málo o dobovém pozadí SZ apokryfů, i když jsou psány často o stovky let později než děje, které popisují. Je tam o Adamovi, Noemově arše, praotcích (Jákovovi, Josefovi), o době soudců a o začátcích izraelského království kolem roku 1000 př. Kr. Prvním králem byl Saul, druhým David, je tam jeho 151. Žalm, a třetím Šalomoun, symbol moudrosti. Po Šalomounově smrti se království rozpadlo na severní (10 kmenů) a jižní (kmeny Juda a Benjamín). Severní izraelská říše byla roku 722 zničena Asyřany, část obyvatel byla odvečena, (mezi jinými i Tobit, o němž se zmiňuje kniha Tobíáš), a do země zaslíbené přestěhovávání Asyřané. Tak pak vznikli míšenci Samaritáni. Nevím, kam historicky zařadit hrdinský čin krásné Judit, která zvítězila nad vojevůdcem Holofernem. I judská říše byla r. 597 Nebúkadnesarem zničena včetně chrámu. Výkvět lidu přesídlil v několika vlnách do babylonského zajetí (586 i dříve - 538) a někteří Babyloňané místo nich do Judeje. Mezi vystěhovanými byli Daniel, královna Ester, manželka Xerxa, král Menaše, původně pronásledovatel proroků (také Izajáše), pak změněný k nepoznání, takže se dokonce vrátil na trůn. V apokryfech je jeho domnělá modlitba. Babyloňany porazil perský král Kýros (538) a dovolil židům návrat do Palestiny. V roce 515 obnovili zničený jeruzalémský chrám, zvaný Zorobábelův. V 5. století se vrátil Ezdráš, učitel lidu, a Nehemiáš, jako místodržitel.

V roce 331 podlehl perský král Dareus III. Alexandru Makedonskému. Po jeho smrti se jeho veleříše rozpadla. Judsko připadlo nejdříve egyptským Ptolemaiovcům a pak syrským Seleukovcům. Za jejich vlády dochází k helenizaci Židů, nejkrutěji se choval Antiochos IV. Epifanes (178 - 164). Tehdy došlo ke vzpouře Judy Makabejského (167 př. Kr.), povstalci zvítězili, nově posvětili chrám (164 př. Kr.). a od té doby se slaví svátek chanuka. Z Makabejských vznikla dynastie Hasmoneovců. Ti získali nezávislost na Sýrii a nakonec podlehl Římanům. Od roku 63 př. Kr. v Judsku vládli Římané a z dosazovaných králů je nejznámější Herodes Veliký (37-4 př. Kr.). Židům se chtěl zavděčit opětnou stavbou zničeného chrámu. V době jeho vlády se narodil Ježíš.

Od roku 66 po Kr. probíhala židovská válka proti římské říši, Řím zvítězil v roce 70. Chrám v Jeruzalémě byl opět rozbořen, zůstala z něho dodnes zeď nářků. Zbytek povstalců se uchýlil do pevnosti Masáda a tam skončili hromadnou sebevraždou. V nedalekých jeskyních kumránské sekty a pak i v Masádě se nacházela od r. 1947 řada SZ i apokryfních textů. Později se uskutečnila další protiřímská povstání, nejznámější je Bar Kochbovo z let 132 - 135. Tak stále pokračovalo rozptylování židů.

Největší židovská diaspora byla v Egyptě v Alexandrii. Tam židé přijímali a přijali helénistickou kulturu, filosofii a řečtinu, které pak přinášeli do Evropy španělští židé (Sefardové). Po vyhnání z pyrenejského poloostrova koncem 15. století tak připravili cestu pro evropskou renesanci.

Veškerou starověkou literaturu, kterou zmiňují, je v současné době možné číst česky v knihách vydaných v posledních letech, např. Apokryfy v ČEP (1985) včetně jejich výkladů od prof. Biče z roku 1996. V článkách v dalších číslech tohoto časopisu se budete moci lépe seznámit s jednotlivými apokryfními knihami, někde i s názny aktualizace.

Jiří Novák

Obrázek – titulní list pátého dílu Kralické bible obsahující Apokryfy (1588)

EVANGELICKÉ ŠKOLSTVÍ

Z historie evangelických škol

„...Příčinlivý a zbožný učitel nemůže býti dosti oceněn a odměněn... Dosud u nás jím mnozí opovrhují a za nic nemají, ač chtějí slouti křesťany...” Tato aktuální slova jsou 500 let stará a pronesl je Martin Luther.

Prvním evangelickým učitelem po vydání tolerančního patentu byl v Telčím Josef Filipi. „...Studia jeho byla krátká: vstoupil 5. listopadu do normální školy v Praze a již 23. prosince téhož roku dostal atestaci...” Učil nejprve ve své chalupě, kde se říkalo „U kantorů”. Školní budova byla postavena na obecním pozemku ve stráni roku 1786. V Jimramově byla škola založena hned po vydání tolerančního patentu roku 1781. Učitel Jan Mašík, zvaný Wřava, učil dívky ve svém příbytku tři léta. Škola byla zřízena v budově fary roku 1792. O Březinách čteme:

„...Byla to podivná škola. Putovala od pazderky k pazderce a školní mládenec chodil pořádkou na oběd...” Školu stavěl roku 1847 nákladem Gustav-Adolfského spolku farář V. Karafiát, který „...obstarávání, cesty, psaní a postranní útraty ničeho nepočítal a vše z lásky konal, i také stavební materiál levně nakoupil...” 10. září 1854 přistoupeno ke stavbě dřevěné školy v Borové. Stavební místo obdržené od obce bylo plné skalnatých balvanů. V září byly grunty vykopány. Pracovalo se s pilností a horlivostí, takže 4. října

1854 „...vazbu krovovou přijmout mohla...“ V Proseči byla škola založena roku 1783. „...Vyučovalo se až do r. 1861 v malé chalupě, pak vystavěna dřevěná budova školní, ale tak malých rozměrů, že v ní až do r. 1847 nebylo ani bytu pro učitele...“

V roce 1841 seznala studijní komise, že více evangelických (oficiálně se užívalo výrazu akatolických) školních budov je v chatrném stavu a děti sem chodí z obcí i dvě hodiny vzdálených: Roku 1827 ve Sluhách „...pro nedostatek místa nemohou všechny děti ani státi. V čase tání nebo prudkých lijavců vniká potok až do školy, vše zaplavuje, lavice vyzdvihuje...“ Ve Svémyslicích školní třída slouží zároveň učitel i četné rodině za obydlí: „...Světnice školní se užívá jako prádelny i kuchyně, v níž se peče chléb, dere peří, žehlí se a přede se...“

Jak vidíme, začátky evangelického školství byly v toleranční době nelehké. Proč takové úsilí? Proč takové oběti? Evangelické školy byly pro utváření církve zcela nezbytné. Věta, že evangelická škola je v církvi druhou kazatelnou, nebyla frází. Nejen kazatelé, ale i učitelé se podíleli na formování toleranční církve velkou měrou. Zajímavé je, že v této době je pojem učitel často užíván i pro kazatele. „...Z učení evangelického nic neznám, protože jsme se dříve nesměli učit, vše muselo být v skrytu. Až dostaneme učitele, budu a chci se učit...“ vypověděla jedna žena při přihláškách k evangelické víře po vyhlášení patentu. Ne náhodou bylo dne 14. května 1784 první kázání v Hradišti u Nasavrk na verš Iz 30,20: „A ačkoli Pán dá vám chleba úzkosti a vody soužení, však nebudou více skryti tobě učitelé tvoji, ale očima svýma vídati budeš učitele své.“ Když byla, ještě dlouho před tím, zřízena roku 1738 první protestantská škola v Těšíně, vypravuje se o ní, že do ní chodili i lidé dospělí a šediví starci, aby se naučili číst bibli a zpěvníky v mateřské řeči. Touha po vzdělání ve víře byla obrovská.

V letech 1791-1833 působil na evangelické škole v Proseči učitel František Svoboda, po něm jeho syn Josef Svoboda, který zde učil do své smrti roku 1859, pak jeho synové Eduard, Antonín a Bedřich, který zde byl učitelem až do zániku školy. Jimramovský učitel František Ženatý u sebe doma připravil mnoho mladíků z chudých poměrů na zkoušky tak, že se z nich stali řádní učitelé. Ne vše se však dalo naučit doma a rychle. Ve Strměchách se o učiteli Hlaváčkovi píše: „...jest to tichý a mírný člověk, ovšem také prý není dobrý zpěvák a ve hře na varhany se též dobře nevyzná...“ Zpočátku hrávali obvykle katoličtí učitelé. Roku 1822 v Humpolci učitel Pavel Slezák dal svou dceru „...vycvičiti, že hrála na varhany a on s kůru předpovídal písně a řídil zpěv...“ Po učiteli se chtělo nemožné. Měl být kantorem, předzpěvákem, varhaníkem i kostelníkem. A aby sebe a svou obvykle početnou rodinu uživil, musel umět i jiné věci: Chlebský učitel Němec truhlářil a vázal knihy, prosetínský učitel Kliment pracoval jako kovář, při tom se živil také opisováním knih, zvláště modlitebních. Jeden tehdejší kantor si posteskl: „...byl jsem obecním písařem a jednatelem, rolníkem, zelinářem, obecním pokladníkem, komisařem při popisu lidí i živností ve více než dvanácti obcích a

jiné..." (použité citáty jsou z knihy: Emanuel Havelka: *Protestantské školství v Čechách a na Moravě, Praha 1910*).

Roku 1861 protestantský patent přináší evangelíkům úplnou svobodu a rovnoprávnost bez předchozích omezení. V roce 1871 se konečně podařilo založit Evangelicko-reformovaný seminář učitelský pro Čechy a Moravu v Čáslavi. Získat finance na založení této školy, vychovávající evangelické učitele, však nebylo jednoduché. Za tímto účelem podnikl například církevní rada Heřman z Tardy s farářem L. B. Kašparem strastiplnou cestu do Ameriky (čtrnáctidenní plavbu lodí farář Kašpar prozvracel, o sobě se Heřman z Tardy ve svých pamětech nezmiňuje).

Po stu letech svého trvání však evangelické školy pomalu končí. Odzvonilo jim vydáním nových školských zákonů roku 1870, kterými byla v Rakousku založena moderní škola interkonfesijní. Monarchie se s tím vyrovnala šalamounsky: Církevní školy nebyly zakázány, ale byly finančně znevýhodněny. Všichni museli přispívat na veřejnou školu. Učitel na veřejné škole měl vyšší plat, získal právo na penzi pro sebe či rodinu ze státní pokladny, na podporu při studiu a dalším vzdělávání. Školy veřejné byly osvobozeny od poštovního atd. Jaký byl výsledek? Roku 1876 absolventi čáslavského evangelického semináře přijali místa na školách veřejných, ač jim byla nabízena místa na školách evangelických.

Na téma další budoucnosti evangelických škol se rozeběhla rozsáhlá diskuse. Naši předci se velice trápili zánikem evangelických škol. Mnozí jednotlivci věnovali spoustu sil, aby jednotlivá konkrétní škola nezanikla: prodloužili její trvání pouze o několik let (asi nejdéle vydržela evangelická škola v Blažkově). Církev se názorově rozštěpila, v církevním tisku do sebe bili zastánci i odpůrci reformy. Padala i silná slova typu „...pod duchovenstvem učiteli ani knír nebyl trpěn..." a podobně. Dnes o těchto bouřlivých diskusích již nikdo nic neví. Trápí nyní nás, evangelíky, stav českého školství?

Evangelické školy splnily svou funkci. Na počátku toleranční doby bylo nutné vymezení, na konci byla nezbytná spolupráce. Evangelická církev měla na přelomu 19. a 20. století již svou jasnou pozici. Emanuel Havelka roku 1910 psal, že dítky všech vyznání mají být vychovávány společně, protože budou společně žít; společnou výchovou mají být vedeny ke snášenlivosti. Po zániku konfesijních škol chodili faráři učit několik hodin náboženství do škol veřejných.

Škola, dostavěná roku 1869 v Libiši, nesla nápis "Dobré vychování mládeže jest základem lidského blaha". Kéž bychom mohli říci i dnes s Janem Amosem Komenským: „Odkazuji tobě – vlasti milá – mládeže lepší, pilnější a zdárnější cvičení, nežli bývalo..."

Marta Procházková

Obrázek: evangelická škola v Daňkovicích

LIDÉ VE SBORU

Brno I

1.1.	Zdena Matochová	71 let
4.1.	František Havránek	74 let
4.1.	Miluše Šubartová	86 let
8.1.	Zdeňka Čápková	77 let
8.1.	Antonín Komosný	80 let
9.1.	Božena Koloušková	82 let
11.1.	Ludmila Fajbusová	72 let
11.1.	Jan Vojtíšek	30 let
12.1.	Magdalena Cahlíková	10 let
13.1.	Silvia Jasičová	30 let
13.1.	Milada Kunderová	75 let
14.1.	Zdeněk Mráz	84 let
16.1.	Růžena Kotasová	86 let
18.1.	Eva Joklová	88 let
20.1.	Olga Nekudová	89 let
21.1.	Zdenka Suchomelová	79 let
22.1.	Tomáš Burian	40 let
23.1.	Petr Herzog	79 let
23.1.	Miloslava Smetanová	90 let
24.1.	Jiří Malý	40 let
26.1.	Františka Doleželová	79 let
26.1.	Jan Franců	30 let
27.1.	Zdenka Kršková	77 let
28.1.	Vladimíra Měšťanová	85 let
30.1.	Miriam Smutná	71 let
30.1.	Libuše Tomášková	91 let

Pokřtěni byli:

11.11. Ondřej Vala, nar. 2012

Oddáni byli:

12.12. Eva Hvězdová a Petr Havlík

Rozloučili jsme se:

5.11. Ing. arch. Zdeňka Kopecká, nar. 1927

10.12. Božena Vymazalová, nar. 1930

BRNO II

1.1.	Vlasta Svobodová	83 let
1.1.	Jiří Válek	74 let
3.1.	Hana Jurdová	72 let
7.1.	Roman Michl	30 let
8.1.	Vlasta Horáková	87 let
9.1.	Milan Kos	71 let
11.1.	Olga Procházková	77 let
12.1.	Růžena Albrechtová	89 let
12.1.	Dagmar Hádková	84 let
13.1.	Františka Kolínská	92 let
13.1.	Miloslava Štěrbová	76 let
14.1.	Augusta Rakovská	88 let
15.1.	Naděžda Šebestová	82 let
17.1.	Alena Havířová	87 let
18.1.	Jaroslava Hájková	91 let
19.1.	Pavel Vojtíšek	77 let
21.1.	Anežka Fidrmucová	90 let
21.1.	Karel Sklenář	71 let
23.1.	Květoslava Hanáková	88 let
24.1.	Jaroslava Rozlílková	72 let
26.1.	Jana Budínová	70 let
27.1.	Růžena Novotná	76 let
28.1.	Vladimír Vlášil	83 let
29.1.	Marie Sýkorová	90 let
31.1.	Hana Pavlovská	84 let
31.1.	Josef Janča	83 let
31.1.	Jan Bedřich	70 let

Rozloučili jsme se

10.11. Anna Dittrichová

4.12. Dagmar Vlčková,
nar. 1927

DÍKY A PROSBY

Pane Bože, není nikdo tobě podobný. Není nikdo lepší a milosrdnější. Není nikdo, komu by na nás záleželo více než tobě. Není nikdo, komu bychom mohli všechno říci, aniž by nás odsoudil. Není nikdo, kdo zná náš život tak do hloubky jako ty. Není nikdo, kdo by tak dobře věděl, kam bude náš život směřovat. Ty víš, co máme na jazyku. Ty víš, k čemu se chystáme. Ty víš, čeho se bojíme a co nás trápí. Ty jsi stále s námi, i když tě opouštíme a ztrácíme se sami sobě.

Když víme, že jsi s námi, přestáváme se bát. Když víme, že jsi nám věrný, troufáme si se vrátit. Když víme, že nás voláš, opouštíme svůj úkryt a přicházíme k tobě. Nemáme, co ti dát, protože ty jsi nám dal všechno. A přece nejsme zbyteční. Náš život je plný příležitostí a nových možností. Každý den je nadějný. Každá noc jednou skončí. Každé tvé slovo znamená něco nového. Každý člověk je jedinečný dar a zaslíbení.

Prosíme, pošli i dnes své slovo do našich životů. Nenech nás napospas sobě samým. Zabuš na zatvrdlá srdce. Vyburcuji naše svědomí. Sešli nám, prosíme, slovo naděje. Amen.

Vstupní modlitba, která zazněla ve sboru Brno I v neděli 11.11.2012

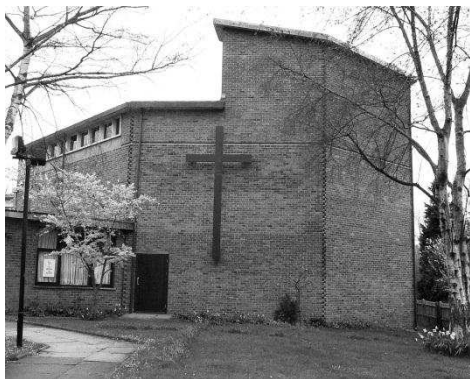
JAK SE TO DĚLÁ?

Farářem ve Velké Británii

Naše církev spolupracuje s řadou partnerských církví v zahraničí. Jednou z podob takové spolupráce je příležitostná výměna kazatelů. Při synodní radě například v současnosti pracuje farářka Presbyterni církve v USA, několik našich farářů mělo naopak možnost krátkodobého či dlouhodobějšího pracovního pobytu v některé partnerské církvi.

Když se doba našeho farářského působení v Krkonoších (mého v Jilemnici, mé ženy Gabriely v Křížlicích) pomalu blížila k délce, po které je vhodné uvažovat o odchodu jinam, začali jsme se o takovou možnost zajímat. Po více než třech letech občasného dotazování a zjišťování jsme byli pozváni, abychom se přijeli představit dvěma sborům United Reformed Church (Spojené reformované církve) ve Velké Británii. Krátce na to nás zvolili za své faráře a po dalším půlroce jsme se spolu s našimi třemi dětmi vydali na roční pracovní pobyt.

Sbory URC v Potters Bar a Brookmans Park byly zcela samostatné, z rozhodnutí vedení seniorátu však měly mít pouze jednoho společného kazatele. Jako farář obou sborů zde ale dosud působil jen poslední z kazatelů. Když předčasně odešel ze své služby, sbory zůstaly téměř čtyři roky bez faráře. Pracovní místo jsme si rozdělili rovným dílem, formálně jsme pracovali na 50 % úvazek, což nám dalo možnost splnit více, než se očekávalo.

Sbor v Potters Bar, menším městě ležícím při severní hranici Londýna, vykazoval 75 členů, na bohoslužby přicházelo okolo 60 účastníků. Ve sboru skvěle fungovaly pracovní skupiny pro přípravu bohoslužeb (Worship Group) a jiných setkání (Events Group), pro přípravu sborových dopisů, plakátů, letáků a PR materiálů (Communications Group), skupina zabývající se finančními záležitostmi a pronájmy prostor (Lettings-and-Finance Group) a učitelé nedělní školy. I bez faráře

sbor organizoval řadu pravidelných a příležitostných setkání sociálního, případně charitativního rázu. Katechetická či duchovní setkání se zde s výjimkou bohoslužeb nekonala. Zaujalo nás mimo jiné, jak čile probíhalo pronajímání sborových prostor pro různé – nejen dobročinné – účely. Členové sboru chápali pronajímání jako službu veřejnosti, díky které se veřejnost o sboru může zpětně dozvědět, a zároveň představovalo podstatný příspěvek k příjmům sboru.

Sbor v Brookmans Park, vesnici vzdálené asi 3 km, tvořilo 35 členů, na bohoslužby přicházelo okolo 25 účastníků. Průměrný věk členů sboru byl 80 let, ale i tento sbor byl schopen samostatné práce s přesahem směrem k veřejnosti. Konaly se zde biblické hodiny, scházela se modlitební skupina, členové připravovali několik sociálních setkání do měsíce (Kavárnička pro seniory) a v menší míře pronajímali sborové prostory.

Oba sbory byly organizačně samostatné, faráře tak potřebovaly právě „jen“ k vedení bohoslužeb, katechetických setkání, případně k pastorační práci. Ujali jsme se tedy nedělních bohoslužeb a zavedli konání bohoslužeb rodinných jednou za měsíc, v Potters Bar jsme obnovili konání biblických hodin, ranních pro matky s dětmi a večerních pro všechny, v Brookmans Park jsme vedení biblických hodin a modlitebních setkání převzali. Jako novou aktivitu jsme začali pořádat tzv. Messy Church: program pro rodiče s dětmi, případně další zájemce, který zahrnoval biblické vyprávění, výtvarnou aktivitu a společné jídlo.

Velice nás těšilo a bylo nám poctou, že jsme během roku byli třikrát požádáni o vedení křestního shromáždění (ve sborech se předtím několik let žádný křest nekonal), o vykonání konfirmace a také přijetí nového člena sboru. Každý jsme také vedli jedno velké pohřební rozloučení.

Možnost být zde farářem pro mě znamenala docela mimořádnou zkušenost - být cizincem: učit se znovu, takřka od začátku, jak připravovat služby Boží, jak chodit na pastorační návštěvu... nebo jak zaplatit u pumpy. Zjistit, co z našeho způsobu práce v církvi lze použít jinde a co ne. Získat inspiraci z toho, co jinde dělají lépe. V případě sborů URC to byl především jejich stálý ohled na to, jaký je jejich úkol a služba pro veřejnost.

Martin Horák

BUDE

Alianční týden modliteb

Den	Místo	Kazatel	téma
6.1.	ES Barvičova 85	Jana Křížová, ECM	Dar dávání
7.1.	SŽ Nové sady 37	Saša Hauserová, ČCE	Svoboda dávání
8.1.	AS, Staňkova 5	Petr Dvořáček, CB	Radost dávání
9.1.	CB Kounicova 15 BJB Smetanova 20	Eva Buttová, CČSH mládež	Míra dávání
10.1.	CČSH Botanická 1	Martin Horák, ČCE	Způsob dávání
11.1.	ČCE, Lidická 79	Pavel Coufal, BJB	Požehnání z dávání
12.1.	KS, Šámalova 15a	František Apetauer	Dát sebe
13.1.	ECM, Archa, Lýskova	Oldřich Svoboda, CASD	Odpust' nám naše dluhy

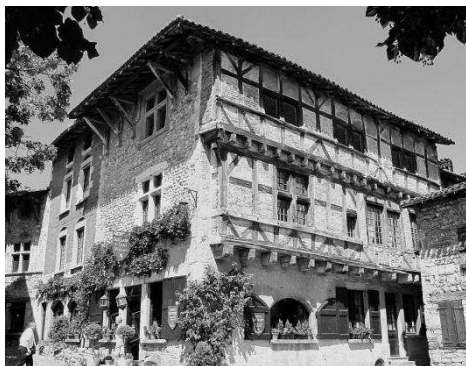
začátek vždy v 18:00

Kavárnička v lednu

- 2. 1. Do nového roku s hudbou CD – Magdalena Kožená
 - 9. 1. Promítání – bratr Jan Franců
 - 16. 1. Poznáváme Valašsko – sestra Jana Čásková
 - 23. 1. Konzervatoř
 - 30. 1. Bratr farář Jan Pokorný
- každou středu od 15 hodin, Opletalova 6

CESTOVÁNÍ

Jižní Francie – I

Tentokrát se vypravíme s autobusovým zájezdem za poznáním jižní Francie. Po celodenním přejezdu Německa před Basilejí jsme přejeli řeku Rýn a přenocovali u francouzského města Besançon. Naší první zastávkou je malé městečko Pérouges před Lyonem. Město přitahuje turisty, protože si zcela zachovalo svůj středověký charakter: obkrouženo hradbami shlíží z pahorku na okolní rovinu, v centru je náměstíčko, podél hradeb vede okružní ulice, na okraji

nechybí kostel. Zdivo domů má na povrchu oblázky a cihly. Není divu, že jej s oblibou využívají filmaři: točí zde historické filmy, například Tři mušketýři z roku 1961 a Fanfán Tulipán v roce 1962.

Velkoměsto Lyon jsme objeli a zastavujeme ve Vienne. Město založili Římané na řece Rhône. Náměstí vévodí obrovský antický chrám Augusta a Lívie s korintskými sloupy a tympanonem, nedaleko je románská basilika, u řeky gotická katedrála. Jdeme se podívat na římský amfiteátr, připravuje se v něm však jazzový festival, a proto na velké stupňovité hlediště shlížíme jenom z kopce nad ním.

Odpoledne odbočujeme do obce Hauterivers podívat se na „Ideální palác poštáka Chevala“. Tuto kuriózní stavbu naivního umění vytvořil prostý poštovní doručovatel: během 33 let při roznášení pošty sbíral oblázky a po práci z nich cementem lepil palác podle svých představ: množství věžiček, obloučků, nejrůznější rostlinné motivy, zvířata – mnohé z nich asi nikdy neviděl, schodiště, výklenky, balkony, jeskyňky atd. – čím je toho víc, tím je to krásnější. Dnes je to oblíbený cíl turistů.

Druhý den ráno jedeme do soutěsky řeky Ardèche, pravého přítoku řeky Rhôny. Z vápencové planiny s plantážemi levandulí sjíždíme do kaňonu: řeka zde protéká obrovským skalním mostem. Z vyhlídkové silnice pak sledujeme lodičky, jak projíždějí pod mostem a dále plují hluboko pod námi v úzkém kaňonu zahnutém do tvaru podkovy – trochu jim závidíme.

Odpoledne máme v plánu město Orange s řadou římských památek, před dvěma tisíci lety to byl malý Řím. Při vjezdu do města nás vítá antický triumfální oblouk. Největší dojem však budí obrovské divadlo považované za nejlépe zachovalé římské divadlo na světě. Zachovala se 38 metrů vysoká stěna za jevištěm uprostřed vyzdobená čtyřmetrovou sochou císaře Augusta. Se stupňovitým hledištěm tvoří obrovský uzavřený prostor, který se v antických dobách při nepohodě zakrýval plátěnou střechou. Přes sto let se

v tomto divadle pro 7 000 diváků konají známé operní festivaly: na jevišti zrovna stály čtyři sfingy z nějaké opery. Město hrálo významnou roli i ve středověku, patřilo Holandsku a stálo na protestantské straně, než připadlo Francii. Dalo jméno oranžistům, kteří jsou dodnes aktivní v Severním Irsku.

Večer se stavujeme u moře. Většina zůstává na pláži, my se jdeme podívat na maguelonskou katedrálu. Od moře jdeme silničkou s kvetoucími oleandry různých barev mezi mělkými lagunami s brodicími se volavkami. Stoupáme na vyvýšený poloostrov. Z dřívějšího města Maguelone dnes zbyla jen velká románská katedrála z 11. století. Vchod zdobí reliéfy sv. Pavla a Petra, široký vnitřní prostor je bez výzdoby. Po širokých schodech lze vystoupat na kůr. V okolním lese se mezi základy středověkých staveb procházejí pávi.

Třetí den jedeme podél pobřeží k Pyrenejím. Z dálnice sjíždíme k pevnosti Salses. Vybudovali ji koncem 15. století Španělé, v 17. století připadla Francii. Je to vzácný příklad přechodné stavby mezi středověkým hradem a pevností moderní doby. Obcházíme pevnost obehnanou oblými vysokými zdmi a širokými hlubokými příkopy, do vysunutých bašt vedou pod příkopem podzemní chodby. Z lesa se nese cvrlikání cikád. Před parkovištěm se v družstevní prodejně místních vinařů zásobujeme skvělým voňavým vínem s certifikátem AOC zaručujícím kvalitu.

Centrem francouzského Katalánska je město Perpignan. Založeno bylo v 10. století, ve 13. století se město stalo centrem mallorského království, kterému kromě pevninské části patřily i Baleárské ostrovy včetně známé Mallorky. Sídlem mallorských králů byl palác nad městem, později byl obestavěn mohutnými hradbami. Do pevnosti vstupujeme branou ve vysoké zdi. Po schodišti stoupáme na plošinu s palácem. Ze střechy paláce je nádherný výhled na město i nedaleké Pyreneje. Do vnitřního dvora jsou křídla paláce otevřeny arkádami. Prohlížíme si rozlehlé sály i komnaty krále a královny i gotickou kapli; prázdné prostory doplňují objekty moderního umění.

Odpoledne vyjedeme do podhůří Pyrenejí, v městečku Arles-sur-Tech v horském údolí u španělské hranice si prohlédneme opatství sv. Marie Arleské. Zdejší pozoruhodností je kamenný sarkofág, z kterého stále zázračně kape prý léčivá voda, i když do sarkofágu nevede žádný zdroj. Vracíme se k pobřeží a zajíždíme na skok do Španělska – mají tam levnější naftu. Projíždíme kolem řady horských pevností i památníků hraničních bojů.

V podvečer sjíždíme k moři do velmi přívětivého městečka Collioure. Kolem bývalého kostelíku, ve kterém je dnes vinotéka, stoupáme ke kamennému větrnému mlýnu, odkud je pěkný výhled na město. Ještě lepší by byl z pevnosti vysoko nad městem, tam se nám lézt nechce. Raději si zaplaveme v průzračné mořské vodě a pak na promenádě vychutnáváme lázeňskou atmosféru místa. Ochutnáváme místní ančovičky, prý jsou nejlepší na světě. Příště nás čeká výlet do vnitrozemí.

Jan Franců

KNIHA

Všichni jsme nosili hvězdu

Za druhé světové války byli všichni Židé pronásledováni, ať žili v Německu, Holandsku nebo Belgii. Všude v Evropě, kde byli nacisté jako okupanti, Židé se museli mít na pozoru. Příběh Anny Frankové je známý, její deník v červenobílých kostkovaných pevných deskách, který si psala v době ukrývání, se stal mezinárodním bestsellerem monumentálního významu. Původní název zněl Tajný úkryt, v holandštině Het Achterhuis. Byl přeložen do mnoha jazyků ve více než třiceti zemích a prodalo se ho přes šestnáct milionů výtisků. Je potřeba zmínit i Miep Giesovou, jednu z žen, které Frankovým při skrývání pomáhaly. Když totiž byli Frankovi zatčeni, zachránila původní deník, nečetla ho, a po válce jej spolu s dalšími Anninými písemnostmi předala Anninu otci Ottovi.

Autor vyprávění se ve skutečnosti jmenuje Maurice Coster. Jako čtrnáctiletý byl spolužákem Anny Frankové. Chodili na židovské lyceum, protože všechny židovské děti v Amsterdamu musely chodit do židovských škol. Ale začátkem 40. let z jejich třídy neustále mizeli další a další studenti, buď je sebrali a poslali do tábora nebo utekli sami a začali se skrývat. Costerova rodina stačila zmizet, než jim Němci zabušili na dveře. Rodiče poslali starší sestru do Belgie do katolické internátní dívčí školy a ostatní se před Němci ukrývali v různých částech země. Maurice bydlel ve Vaassenu u rodiny, která neměla vlastní děti, a vydával se za synovce z Amsterdamu, který přijel na návštěvu. S novou identitou si musel vymyslet i nové jméno, a tak si vybral jméno Theo a od té chvíle zůstal Theem Costerem. Sám píše, že válkou prošel relativně bez úhony a zbytek jeho rodiny rovněž přežil. Všichni se po válce vrátili do Amsterdamu, kde se mohli nastěhovat do svého starého domu. Když Theo dokončil studia na Nijenrodeské univerzitě a doslechl se o příležitostech v Izraeli, koupil si moped a vydal se na cestu

Evropou, která skončila v Izraeli. Tam si našel práci i svou budoucí ženu Oru. Oba byli Židé a žijí v Tel Avivu dodnes. Theo Coster donedávna pracoval jako návrhář stolních her, které se úspěšně prodávají po celém světě. Když se mu narodila vnoučata, začal ve svém volném čase pravidelně chodit do škol a vyprávět dětem o svých zážitcích. Ze třídy židovského lycea, do níž kdysi chodilo včetně Anny Frankové 28 studentů, přežilo druhou světovou válku jenom 11 dětí. Válka Theu Costerovi z myšlenek úplně nevymizela, ale naplno se s ní setkal až hodně za dlouho. V roce 2001 vyšla kniha Dienke Hondiusové: „Nepřítomen: Vzpomínky z amsterodamského židovského lycea“. Na večírek u příležitosti vydání knihy bylo sezváno co nejvíce absolventů školy. Theo Coster pochopitelně pozvání přijal a jel do Amsterdamu i se ženou. Měla přijet asi polovina z žijících sto deseti studentů. Během prezentace knihy všichni bezesporu prožívali léta války. Sešlo se tu pár neúplných tříd, přeplněných vzpomínkami. Ovšem téhle skupině přeživších táhlo tehdy už na osmdesátku.

Další rozhodnutí padlo až v roce 2007, kdy Theo Coster přišel z přednášky ve škole domů a postěžoval si své ženě, že ho to už zmáhá, i když má pocit, že vyprávět ten příběh dál a dál je jeho povinností. Tehdy jeho žena Ora navrhla, aby ze svého vyprávění udělal film a přizval k němu i další spolužáky Anny Frankové. Třeba by se taky chtěli přidat a vyprávět svůj příběh. Theovi se nápad jeho ženy zalíbil, protože by mohl zasáhnout mnohem více lidí než přednášky ve školách.

A tak vlastně vznikla myšlenka shromáždit a vyzpovídat dosud žijící spolužáky Anny Frankové. Theu Costerovi se podařilo pět z nich najít a společně natočili rozhovory, v nichž líčí své vlastní pohnuté osudy a vzpomínají na ostatní spolužáky. Výsledný soukromý dokument se vysílal v Izraeli a Nizozemsku a později byl přepsán a upraven pro tuto unikátní knihu.

Theo Coster našel čtyři spolužačky a jednoho spolužáka. Byli ale rozeseti po celém světě. Nanette Blitzová žije v Sao Paulu, Hannah Goslarová v Jeruzalémě, Lenie Duyzendová a Jacqeline van Maarsenová žijí v Amsterdamu a Albert Gomesi de Mesquita v Eindhovenu.

Společně pak vzpomínají na válečný Amsterdam, na skrývání i na tranzitní tábor Westerbork, vyprávějí o tom, jak se stále strašně báli a jak válka a válečné události je poznamenaly na celý život. Kolik příběhů, tolik různých osudů, přestože všechny spojovala stejná startovní čára. Vždyť právě rozličné způsoby prožívání války a rozličné druhy skrývání jsou na této knize nej působivější.

Albert se musel skrývat se svou rodinou podobně jako Frankovi, ale v úkrytu byli jenom čtyři měsíce a pak nastala strastiplná pouť po různých rodinách. Nejhorší byl nedostatek jídla a pak ten hrozný strach z prozrazení. Jacquelina měla docela jiný příběh. Její matka přestoupila na judaismus, když se zamilovala do svého budoucího manžela. Snažila se potom za války zvrátit celou situaci, měla štěstí, podařilo se jí to, a tím zachránila i své děti. Nanette prošla sběrným táborem ve Westerborku a odtud ji transportovali do Osvětimi a potom do Bergen-Belsenu. Tam dokonce viděla Annu přes ostnatý drát, ale i když obě vypadaly zbídačele, přece se poznaly. Když ten ostnatý drát odstranili, Nanette Annu našla a objaly se. Vypadaly jako kostry, ale Anna byla přesvědčená, že tábor přežije. Stejně tak Hannah byla s otcem a se sestrou transportována do Westerborku, kde její otec nepřežil. Před tím měli certifikát a těšili se, že se vystěhují do Palestiny. Jenže dokumenty a razítka platily u nacistů jen do 20. června 1943. Toho dne za úsvitu došlo v jižním Amsterdamu k obrovskému zátahu na Židy.

Všichni se skrývali, Lenie z počátku spala v takové komůrce pod podlahou, ale pak přišla štára, protože je někdo udal a nahlásil, že se tam skrývají Židi. Pak Lenie prožila několik dní v žitném poli, ve vysokém obilí, a pak se dostala do hustého lesa, kde bylo několik chýší, zakopaných ze tří čtvrtin do země a dobře ukrytých. Tam prožila pár měsíců a lidé jim tam přinášeli jídlo i oblečení. Když ale tento úkryt přestával být bezpečný, někdo z odboje odvezl Lenie na kole do Elburgu, kde zůstala až do konce války.

Nedá se to vypovědět, co všichni Židé v Holandsku během druhé světové války prožili. Musí se to číst. Když se zbylí spolužáci Anny Frankové sešli v Amsterdamu, navštívili také úkryt Frankových. Všechno si to mohli znovu prohlédnout a taky v archívu našli několik svých písemností, které souvisely s Annou.

Kniha je rozdělena na tři části s prologem, který knihu otvírá, a epilogem, v němž Theo jde po stopách svého bývalého úkrytu. Druhá část vypravuje válečné příběhy osmdesátiletých spolužáků a třetí kapitola přináší jejich poválečné osudy. Tato v podstatě útlá publikace (141 stran) není historickou sondou, je to pravdivá výpověď dnešních osmdesátníků, kteří se pamatují na Annu Frankovou a její svět a prožili něco podobného. Theo Coster na závěr svého vyprávění říká: "Štěstí a smůla by neměly rozhodovat o něčem tak důležitém, jako je něčí život. Možná jsou nezbytné k tomu, abyste vyhráli v nějaké hře, ale začne-li na nich záviset život, vytratí se z toho spravedlnost. Za druhé světové války se to stávalo až příliš často. Zdá se mi, že si dnes lidé moc neuvědomují, jaké to je žít ve válce a jak je důležité válkám bránit. Neměli bychom na to nikdy zapomínat."

Kniha Theo Costera: „Všichni jsme nosili hvězdu. Vzpomínky spolužáků Anny Frankové“ vyšla vloni v nakladatelství IKAR a z angličtiny ji přeložila Alexandra Fraisová.

Eva Šimková

ZE STARŠOVSTVA

Brno I

Staršovstvo se tentokrát sešlo ve dvou dnech dvakrát, nejprve při vizitaci našeho sboru v neděli 9.12. a hned následující den při řádné schůzi. Při ní jsme vyjádřili radost nad průběhem posledních prosincových nešpor a hojnou účastí při bohoslužbách ke konci roku. Podobnou radost jsme měli také z návštěvy bratra Ladislava Moravetze. Staršovstvo vyslechlo zprávy z komisí výchovné a stavební, které se sešly samostatně, a zprávu z konventu, kterou podal bratr Milan Ryšavý. Počátkem příštího roku se sejdem k zvláštní schůzi, kde budeme hovořit o budoucím využití fary na Pellicově. Finanční komise připraví rozpočet na rok 2013 a výroční shromáždění plánujeme na 17. března.

Jiří Gruber

Brno II

Staršovstvo vyslechlo zprávu farářů o životě sboru v předchozím období (Šachy pro Diakonii, odpoledne deskových her, nešpor), a také o připravovaných službách Božích a jiných setkáních (vánoční služby Boží, sborové sejítí na Starý rok, shromáždění aliančního týdne modliteb, koncerty pěveckých sborů). Schválilo záměr připojit se ke sbírce na pomoc uprchlíkům v Sýrii, dobrovolnou sbírkou podpořit Azylový dům pro matky s dětmi a charitativním prodejem vín vznikající středisko Diakonie v Nosislavi. Staršovstvo bylo informováno o prozatímních závěrech pracovní skupiny zabývající se otázkami finanční samostatnosti sboru a souhlasilo, aby o výhledech hospodaření byli podrobněji zpraveni všichni členové sboru.

Martin Horák

TÝDEN VE SBORU

Brno I

Po – Pá 9-12, St 15-17

Pondělí:

18:30 staršovstvo 14.1.

Úterý:

15:00 DD Věstonická
17:00 dětský klub
19:00 příprava NŠ
19:00 modlitební setkání

Středa:

13:00 Diakonie Hrnčířská
15:00 kavárnička
16:00 konfirmandi
18:00 mládež

Čtvrtek:

9:30 klub otevřených
dveří 3. a 17.1.
17:00 biblická hodina
od 10.1.

Pátek:

18:30 pěvecký sbor

Neděle:

10:00 nedělní škola
11:00 setkání na faře
17:00 třicátníci 20.1.

Brno II

Po – Pá 8.30-11.30

Pondělí:

18:30 staršovstvo 14.1.

Úterý:

13:00 Diakonie 8.a 22.1.
19:30 setkání střední
generace

Středa:

18:00 biblická hodina
19:30 mládež

Čtvrtek:

16:00 vyučování dětí
17:00 dorost

Sobota:

9:30 DD Kociánka
12. a 26.1.

Neděle:

9:00 nedělní škola
10:00 setkání
v Blahoslavově domě

Brno – Husovice

Středa:

18:30 mládež

Čtvrtek:

19:00 biblická hodina
20:00 staršovstvo 10.1.

Pátek:

15:30 Husovičtí vřeštani

Neděle:

9:00 nedělní škola
10:00 setkání na faře
18:00 Desert 13.1.

Brno – Židenice

Úterý:

16:00 BH pro děti
17:30 předkonfirmační
setkávání
19:00 DŽES – Židenické
setkání mladých lidí

Středa:

17:00 biblická hodina pro
dětí v Blansku
19:00 biblická hodina v
Blansku
19:30 staršovstvo 9.1.
19:00 Zpěvy a modlitby
z Taizé 16.1.

Čtvrtek:

17:30 setkání mládeže
19:00 biblická hodina

Pátek:

20:00 setkání sboru:
18.1. Jiří Gruber: Morava
tolerantní

Neděle:

9:00 nedělní škola
10:00 setkání u kávy a
čaje v modlitebně
18:30 pěvecký sbor

Brno I	Brno II	Brno – Husovice	Brno – Židenice
1.1. Nový rok ČK Jiří Gruber, VP	BD Saša Hauserová, VP Kuř Martin Horák, VP Tiš 13:45 M. Horák, VP	Hu Štěpán Hájek, VP	Žd Pavel Kašpar, VP Bl Pavel Kašpar, VP
6.1. Zjevení Páně BK Olga Tydlitátová ČK Olga Tydlitátová Rch Olga Tydlitátová	BD Saša Hauserová Tiš 13:45 Saša Hauserová	Hu Filip Ženatý, <i>rodinné</i>	Žd Pavel Kašpar, VP Bl Pavel Kašpar, VP
13.1. První po Zjevení Páně BK Jiří Gruber ČK Jiří Gruber	BD Martin Horák Tiš 10:30 Saša Hauserová	Hu Štěpán Hájek	Žd Marta Židková Bl Marta Židková
20.1. Druhá po Zjevení Páně BK Olga Tydlitátová ČK Olga Tydlitátová Rch Jiří Šimsa	BD Saša Hauserová Tiš 10:30 Martin Horák	Hu Štěpán Hájek Ma Štěpán Hájek	Žd Pavel Kašpar Bl Pavel Kašpar
27.1. Třetí po Zjevení Páně BK Jiří Gruber ČK Jiří Gruber	BD Martin Horák Tiš 10:30 Saša Hauserová	Hu Štěpán Hájek	Žd Pavel Kašpar Bl Jan Asszonyi
3.2. Čtvrtá po Zjevení Páně BK Olga Tydlitátová ČK Olga Tydlitátová Rch Olga Tydlitátová	BD Saša Hauserová Kuř Martin Horák Tiš 13:45 Martin Horák	Hu Štěpán Hájek	Žd Pavel Kašpar, VP Bl Pavel Kašpar, VP
BK: Betlémský kostel v 8:30 ČK: Červený kostel v 10:00 Rch: Rychmanov v 14:15 Opl: Sál Opletalova 6 v 10:00	BD: Blahoslavův dům v 9:00 Kuř: Kuřim v 10:00 Tiš: Tišnov	Hu: Netušilova 26 v 9:00 Ma: Maloměřice, Borky 7 DDS v 10:30	Žd: Židenice v 9:00 Bl: Blansko v 14:00